

راه‌یاری تربیتی در کنار خانواده

تاریخ مصاحبه: ۳۰ شهریورماه ۱۴۰۰

تجربه نگار: صادق ذوفن

محل پیاده‌سازی ایده:

مصاحبه‌شونده: آقای علیرضا دوستانی

سوابق کاری:

✓ مؤسس مجموعه حکمت‌سرا

✓ معلم باسابقه آموزش و پرورش

(۱) ایده‌پرداز اصلی این برنامه

این ایده به این شکل توسط آقای علیرضا دوستانی و پژوهشگران مجموعه حکمت‌سرا تدوین شده است.

(۲) چه مسئله‌ای باعث شده به دنبال راه‌حل باشید؟

حقایقی که ما با آن مواجه می‌شویم، هم از درون متوجه می‌شویم که به یک چیز نیاز داریم و هم این که مضامین دینی ما بر این موضوع تأکید دارند. مثلاً من در نوجوانی در مواجهه با دو راهی‌ها آرزو می‌کردم که فردی داشتم که مرا راهنمایی می‌کرد. از طرف دیگر جریان‌ات مرید و مرادبازی‌های وجود داشت که جریان‌اتی مثل منافقین از آن استفاده می‌کردند.

(۳) شرح تفصیلی ایده

انسان بعد از سن بلوغ به انتخاب‌های بزرگی می‌رسد، یکی از این انتخاب‌ها انتخاب پدری (أب یعلمک) که او را تربیت می‌کند است و به مقداری که می‌خواهد کمتر آسیب ببیند، تلاش می‌کند تا پدر یا برادر بزرگتر تربیتی برای خود در سن بلوغ را انتخاب کند.

۴) مبنای نظری این برنامه چیست؟

نگاه ما به انسان این است که باید به انتخاب‌گری به جبر برسد، یعنی باید این‌قدر بگردد که راه درست چیست و بعد خودش مجبور به انتخاب همان راه است و این شاید یکی از مقام‌های نفس مطمئنه است. مخاطب ما بعد از سن بلوغ به کمالات و اختیاراتی می‌رسد که می‌تواند بعضی از انتخاب‌های خود را به فردی بسپارد که در انتخاب راه یار او باشد. در این سن او می‌تواند بهترین ره‌یار خود را انتخاب کند تا نیاز نباشد برای همل گزینه‌ها و مسیرها خودش انتخاب کند و همل مسیرها را خودش امتحان کند.

نکتل دیگری که وجود دارد این است که در سن بلوغ تفاوت‌های فردی بیش‌تر بروز می‌کند و نیاز است که به هر مخاطبی بر اساس تفاوت‌ها و ویژگی‌های منحصر به فردش راهنمایی شود.

۵) گام‌های اجرای این برنامه چیست؟

پنج گام را ما تعریف کرده‌ایم که با توجه به مخاطب است نه مدیر مدرسه یا مجموعه.

گام اول: مخاطب بداند که نیاز به برادر بزرگ‌تر یا ره‌یار دارد و چرا؟ بعضی‌ها هم فهمیده‌اند ولی حاضر نیستند هزینه آن را پردازند. یعنی اولین سؤال ما این است که آیا فهمیده‌ای یا نه؟

گام دوم: سؤال بعدی این است که آیا کسی را برای این کار سراغ داری؟ اگر ندارد، به بهانه تفریح و . . . گزینه‌های مناسب ره‌یاری را به او معرفی می‌کنیم. یعنی حداقل ارتباط را باید با گزینه‌ها برقرار کند، ممکن است در پنج روز این اتفاق بیافتد مثلاً در زیارت اربعین و ممکن است چند ماه به طول انجامد. من همیشه گفته‌ام دیگ ره‌یاریابی همیشه روشن باشد و سرد نشود ولی نباید هیچ وقت هم عجله کرد. یعنی نمی‌توان مثل فرآیند خواستگاری زمان دقیقی برای آن مشخص کرد.

گام سوم: از او می‌پرسیم که آیا می‌توانی بین آن‌ها اولویت‌بندی کنی و انتخاب کنی؟ و در این مسیر به او کمک کنیم.

گام چهارم: انتخاب او باید با مشورت با پدر و مادر باشد و حتی خود ره‌یار قبول کند. مثلاً امکان دارد ره‌یار شرطی بگذارد یا بگوید فعلاً به صورت موقت این رابطه برقرار شود.

گام پنجم: پله آخر انعقاد قول است و به صورت شفاف بتوان اعلام کرد که رابطه رهیار و مربی برقرار شده است. به خاطر این که این اعلام بار زیادی دارد و بقیه بدانند این ارتباطات حساب شده است.

۶) وجه نوآوری این ایده چیست؟

نکته‌ای که وجود دارد این است که ساختار تربیتی موجود (مدرسه یا مسجد) زمینه‌ساز این ارتباط است ولی نظارت بر این فرآیند برعهده ولی (پدر و مادر) دانش‌آموز است. این موضوع باعث می‌شود پیوند صحیح خانواده و ساختار تربیتی و فرهنگی شود چون خانواده اصالت دارد و ولایت قهری دارد بر فرزندش. این را همه فقها قبول دارند ولی سؤال اینجاست که چگونه ولایت با حکومت جایابی شود.

۷) آیا ایده از ابتدا به همین صورت بوده یا پس طی فرآیندی به اینجا رسیده است؟

ابتدای کار، ما اسم معلم‌جامع را برای این کار گذاشته بودیم ولی دیدیم این عنوان، خیلی سنگین است. بنابراین اسم بازوگیر را انتخاب کردیم و بعد از آن برای این که می‌خواستیم کتاب آن را چاپ کنیم، عنوان رهیار را انتخاب کردیم که عموم راحت‌تر مفهوم آن را بفهمند. به هر حال ابتدای کار این برنامه در مقابل چیزی که الآن هست مانند یک نوزاد است.

۸) چطور این ایده را می‌توان به سایر مدارس گسترش داد؟

شاید قدم اول این است که در مدارس یک هیئت یا برنامه فرهنگی مستقل از برنامه مدرسه ایجاد شود که افراد خودشان با انگیزه درونی در آن شرکت کنند و مدرسه فقط زیرساخت آن را آماده کنند تا پدر و مادر هم بتوانند در آن مشارکت داشته باشند. در این بستر افرادی که آماده ره‌یاری هستند را وارد کنیم و با بازی‌ها و فعالیت‌های مختلف زمینه تعامل را ایجاد کنیم.

۹) چه موانعی برای گسترش آن وجود دارد؟

رفاه‌طلبی، واسپاری، فرافکنی. برای مثال ولی بلد نیست ولایت خودش را اعمال می‌کند و می‌گوید مشکل از رهیار است. در فرهنگ مدرن، ما احساس می‌کنیم که باید دکمه‌ای را بزنیم و به نتیجه برسیم. رهیار هم ممکن است نتواند ارتباط درستی با بچه‌ها برقرار کند و بگوید، مادر و پدر نمی‌گذارند.

۱۰) این برنامه ممکن است با چه آسیب‌هایی همراه باشد؟

امکان دارد مخاطب، خودش اهل فکر نشود. همین‌طور ممکن است رهیار سلطه‌طلب یا مغرور شود و ممکن است مدرسه با بی‌نظمی‌هایی مواجه شود که این آسیب‌ها در انتهای کتاب ره‌یاری توضیح داده شده است.

۱۱) چه آینده و چشم‌اندازی برای توسعه این برنامه متصور هستید؟

در حال حاضر این برنامه برای سن بلوغ است و ما در حال آماده‌سازی این برنامه برای سن قبل از بلوغ هستیم که عنوان مؤدب برای آن برگزیده شده است. چون ویژگی اصلی سن قبل بلوغ تأدیب است و رفتارهای خوب در این سن در اولویت هستند. یعنی بچه‌ها بیش از این که نیاز به بازوگیر داشته باشند نیاز به مؤدب دارند.